

POSTANOWIENIE

Dnia 13 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło (przewodniczący)

SSN Dawid Miąsik

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania Z.R.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

o rentę rodzinną i rentę socjalną,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 13 listopada 2019 r.,

zażalenia odwołującego się na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 10 maja 2019 r., sygn. akt III WSC U (...),

**odrzuca zażalenie i oddala wniosek pełnomocnika
odwołującego się o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy
prawnej udzielonej odwołującemu się w postępowaniu
zażaleniowym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 10 maja 2019 r. oddalił wniosek ubezpieczonego o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Apelacyjny wniosek ubezpieczonego o zwolnienie od kosztów sądowych potraktował jako wniosek o zwolnienie od poniesienia opłaty sądowej od skargi kasacyjnej w kwocie 30 zł w postępowaniu ze skargi kasacyjnej do wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 25 października 2018 r., sygn. akt III AUa (...). Sąd

wskazał na art. 102 ust. 1 ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 785 ze zm.) oraz art. 36 tej ustawy, stwierdzając, że w przypadku spraw z zakresu ubezpieczenia społecznego ograniczenie kosztów sądowych jest daleko idące, a to dlatego, że ustawodawca uznał, że sprawy z tego zakresu mają szczególny charakter i należy w związku z tym umożliwić stronom dostęp do sądu, który nie będzie kosztowny. Zdaniem Sądu, opłata sądowa w wysokości 30 zł jest zatem znikoma, a odstąpienie od jej pobrania musi znajdować uzasadnienie w wyjątkowo trudnej sytuacji majątkowej stron. W ocenie Sądu, sytuacja taka nie występuje w tej sprawie. Z oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania wynika, że ubezpieczony nie posiada rodziny, mieszka sam i utrzymuje się z zasiłków z pomocy społecznej oraz nie skarży się na niedomagania zdrowotne. Zdaniem Sądu, kwotę 30 zł ubezpieczony może z łatwością zabezpieczyć wykonując dorywczo proste czynności usługowe typu sprzątanie, pielęgnacja ogrodu itp. Dodatkowo, Sąd podkreślił, że strona prowadząca proces sądowy przez wszystkie instancje sądowe powinna być świadoma wydatków związanych z tym przedsięwzięciem, zatem powinna się przygotować przez poczynienie oszczędności i ograniczenie wydatków, które nie są niezbędne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 września 1984 r., II CZ 104/84, LEX nr 8623).

Ubezpieczony, reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu, zaskarżył postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...) w całości. Zarzucono naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 130 k.p.c. w związku z art. 102 ust. 2 zdanie trzecie oraz art. 109 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych przez ich niezastosowanie, które to naruszenia mogły mieć wpływ na wynik sprawy.

Pełnomocnik podkreślił, że skarżący już dwukrotnie w tej sprawie był zwalniany od kosztów sądowych. Wskazał, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego, w przypadku gdy w danej sprawie sąd na wcześniejszych etapach postępowania przyznał już stronie zwolnienie od kosztów sądowych, odmowa udzielenia takiego zwolnienia na etapie postępowania kasacyjnego wymaga stwierdzenia, że sytuacja skarżącego uległa poprawie. W ocenie strony skarżącej, Sąd, przy rozpoznawaniu wniosku o zwolnienia w zakresie opłaty od skargi kasacyjnej, powinien uwzględnić dane, które zostały zebrane

poprzednio, oraz dane aktualne, i - jeżeli postanowił wniosek oddalić - wskazać, które ze zmienionych okoliczności przemawiają za odmienną niż poprzednio oceną zasadności wniosku o zwolnienie od opłaty sądowej. Sąd Apelacyjny natomiast nie wykazał, że sytuacja skarżącego, dwukrotnie uwzględniona przez Sąd Okręgowy w S. , uległa poprawie. Strona skarżąca argumentowała, że skarżący nie ma żadnej możliwości podjęcia jakiejkolwiek pracy zarobkowej umożliwiającej uiszczenie kosztów sądowych oraz że nie może być również mowy o jakichkolwiek oszczędnościach czy też ograniczaniu wydatków. Skarżący żyje w głębokim ubóstwie, dużo poniżej minimum socjalnego. Niezwolnienie go od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym byłoby jednoznaczne z pozbawieniem go konstytucyjnego prawa do sądu. Strona skarżąca wskazała, że dla oceny zasadności wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych sąd musi dysponować kompletem informacji o sytuacji życiowej wnioskodawcy. Zgodnie z art. 102 ust. 2 zdanie pierwsze i drugie ustawy o kosztach sądowych, informacji tych wnioskodawca udziela w dołączonym do wniosku oświadczeniu obejmującym szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania sporządzonym według ustalonego wzoru. Skarżący załączył do wniosku oświadczenie sporządzone na urzędowym formularzu, wypełniając każdą rubrykę zgodnie z pouczeniami i objaśnieniami zawartymi w formularzu. Nie ma tam pouczenia, że wnioskodawca ma oświadczyć, czy uskarża się na niedomagania zdrowotne czy też cierpi na poważne choroby, czy może pracować i czy jest w stanie ograniczyć wydatki lub zaoszczędzić na uiszczenie kosztów sądowych. Jeżeli Sąd rozpoznając wniosek, uznał, że te konkretne informacje są potrzebne do rozstrzygnięcia wniosku, a znajdujące się w aktach sprawy informacje i dowody nie są wystarczające do jego uwzględnienia, to powinien wezwać skarżącego do uzupełnienia oświadczenia w tym zakresie. Dodatkowo, w takim przypadku Sąd powinien przeprowadzić dochodzenie na podstawie art. 109 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych. Sąd zaniechał tych czynności i arbitralnie uznał, że nie ma podstaw do zwolnienia skarżącego od kosztów. W ocenie strony, skarżącej zgromadzony materiał dowodowy w pełni wystarczał do uwzględnienia wniosku o zwolnienie od kosztów.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia w całości i zwolnienie skarżącego od poniesienia opłaty sądowej od skargi kasacyjnej w całości, o nieobciążanie skarżącego kosztami postępowania zażaleniowego strony przeciwnej, a także o przyznanie pełnomocnikowi skarżącego wyznaczonemu z urzędu nieopłaconych kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowemu według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 394¹ § 2 k.p.c. wynika, że w sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna, zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie z wyjątkiem postanowień, o których mowa w art. 398¹ k.p.c. oraz wydanych na skutek rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji. Postanowienie sądu drugiej instancji odmawiające zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej nie należy do tej kategorii, nie jest bowiem postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie, to znaczy postanowieniem, po wydaniu którego dalsze postępowanie nie może się już toczyć. Taki charakter ma dopiero postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej, zaskarżenie do Sądu Najwyższego zażaleniem na podstawie art. 394¹ § 1 k.p.c. Postanowienie odmawiające zwolnienia skarżącego od kosztów, wydane w związku z wnioskiem złożonym w postępowaniu kasacyjnym, ma wprawdzie istotne znaczenie dla biegu tego postępowania, ponieważ rozstrzyga o zakresie obowiązków fiskalnych skarżącego, związanych z wniesieniem skargi kasacyjnej, dotyczy jednak zagadnienia wypadkowego, jego wydanie nie tamuje możliwości dalszego rozpoznania sprawy, jeśli strona uiści wymaganą opłatę, jeśli zaś nie opłaci skargi - konieczne jest orzeczenie o jej odrzuceniu i dopiero postanowienie odrzucające skargę kończy postępowanie. Wtedy w zażaleniu na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej to niezaskarżalne postanowienie może podlegać kontroli przewidzianej w art. 380 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 i art. 398²¹ k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2015 r., II CZ 70/14, LEX nr 1682204).

Z tej przyczyny zażalenie ubezpieczonego na postanowienie o odmowie zwolnienia go od kosztów sądowych należało odrzucić, jako niedopuszczalne na podstawie art. 394¹ § 3 w związku z art. 398⁶ § 3 k.p.c.

Wniosek pełnomocnika ubezpieczonego o przyznanie od Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego za pomoc prawną świadczoną z urzędu w postępowaniu zażaleniowym podlega oddaleniu. Wniesienie bowiem niedopuszczalnego zażalenia nie jest udzieleniem pomocy prawnej i nie uzasadnia przyznania takiego wynagrodzenia (por. między innymi postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 sierpnia 2014 r., III CNP 5/14, LEX nr 1509149; z dnia 16 stycznia 2015 r., III CSK 308/14, LEX nr 1628928).

as